

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Erzincan İlinde Maden Suyu Sektörel Araştırma Raporu

Maden Suyu

KUZEYDOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI

2024

Raporun Amacı ve Kapsamı

Bu raporun temel amacı, Erzincan ilindeki maden suyu sektörünü araştırmak, sektörün Türkiye ekonomisi içindeki yerini analiz etmek ve ilgili verileri sunmaktır. Raporunda, Erzincan ilinin maden suyu potansiyeli, mevcut kapasitesi, üretim miktarları, ekonomik etkileri ve sürdürülebilirlik önlemleri gibi konular ele alınmaktadır. Aynı zamanda, Türkiye'nin maden suyu sektöründeki konumu ve ulusal perspektifler de değerlendirilmektedir.

Rapor T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren T.C. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır.

Haklar Beyanı

Bu rapor, yalnızca ilgililere genel rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Raporunda yer alan bilgi ve analizler raporun hazırlandığı zaman diliminde doğru ve güvenilir olduğuna inanılan kaynaklar ve bilgiler kullanılarak, yatırımcıları yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı olarak yazılmıştır. Rapordaki bilgilerin değerlendirilmesi ve kullanılması sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak yatırım kararı veren ya da finansman sağlayan şahıs ve kurumlara aittir. Bu rapordaki bilgilere dayanarak bir eylemde bulunan, eylemde bulunmayan veya karar alan kimselere karşı T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile T.C. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı sorumlu tutulamaz.

Bu raporun tüm hakları T.C. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansına aittir. Raporunda yer alan görseller ile bilgiler telif hakkına tabi olabileceğinden, her ne koşulda olursa olsun, bu rapor hizmet gördüğü çerçevenin dışında kullanılamaz. Bu nedenle; Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'nın yazılı onayı olmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz, kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

İçindekiler

Raporun Amacı ve Kapsamı.....	i
Haklar Beyanı.....	i
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Maden Suyuna Genel Bakış.....	1
1.2. Maden Suyunun İnsan Sağlığına Faydaları	4
1.3. Maden Suyu Sektörünün Tanımı.....	6
2. ERZİNCAN İLİNDE MADEN SUYU.....	7
2.1. Erzincan'ın Maden Suyu Kaynakları.....	7
2.2. Erzincan'daki Maden Suyu Üretimi.....	9
3. TÜRKİYE'DE MADEN SUYU.....	12
3.1. Türkiye'nin Maden Suyu Kaynakları	12
3.2. Türkiye'de Maden Suyu Üretimi.....	13
4. “ERZİNCAN – TÜRKİYE” MUKAYESESİ	15
5. MADEN SUYU DIŞ TİCARETİ	16
6. DEĞERLENDİRME	21
6.1. Erzincan Perspektifi.....	21
6.2. Türkiye Perspektifi.....	24
KAYNAKLAR & REFERANSLAR	26

Tablo 1. Maden Suyu Üretiminin NACE Tanımı	7
Tablo 2. Maden Suyu Üretiminin Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları (GTİP).....	7
Tablo 3. Maden Suyu Fabrikalarının İllere Göre İstihdam Kapasiteleri	14
Tablo 4. 2023 Yılı, Sade Maden Suyu İhracatı - GTİP Kodu: 2201	17
Tablo 5. 2023 Yılı, Sade Maden Suyu İthalatı - GTİP Kodu: 2201.....	17
Tablo 6. 2023 Yılı, Aromalı Maden Suyu İhracatı - GTİP Kodu: 2202	18
Tablo 7. 2023 Yılı, Aromalı Maden Suyu İthalatı - GTİP Kodu: 2202.....	19
Tablo 8. Türkiye Maden Suyu Dış Ticareti 2019-2023.....	20
Grafik 1. Erzincan ve Türkiye Üretim Verilerinin Mukayesesi - 2023 Yılı	16
Harita 1. Türkiye Mineralli Su (Maden Suyu) Kaynakları	13
Harita 2. Maden Suyu Üreten Firmaların İllere Göre Dağılımı	14
Resim 1. Maden Suyu (Mineralli Su) Oluşum Süreci.....	2
Resim 2. Erzincan Valisi Ali KEMALİ'nin 1932 Yılındaki Ekşisu'ya Dair Açıklaması... 9	
Resim 3. Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü 1965 Tarihli Tahlil Raporu.....	10
Resim 4. Böğert Maden Suyu Ürün Görselleri.....	11
Resim 5. Kızılay Maden Suyu Ürün Görselleri.....	12
Resim 6. Ekşisu Mesire Alanı	21
Resim 7. Erzincan Belediyesi - Böğert Maden Suyu Fabrikası.....	22
Resim 8. Kızılay İçecek A.Ş. - Erzincan Fabrikası	23
Resim 9. KUDAKA ve Erzincan Belediyesi - Teknik Destek Sözleşmesi.....	23

1. GİRİŞ

1.1. Maden Suyuna Genel Bakış

Avrupa Şişelenmiş Su Federasyonunun (EFBW¹) Doğal Maden ve Kaynak Suları raporunda ifade edildiği üzere; doğal suları tüketmenin ve bu sulara banyo yapmanın insan sağlığına olan faydalarını ilk olarak Antik Romalılar M.Ö. 100'lü yıllarda fark ettiler. Doğal mineralli suların tedavi edici şifalı etkilerinin anlaşılması ve termal tesislerin gelişmesiyle birlikte 16. yüzyılın başlarında insanlar şifalı sulardan yararlanmak için termal şehirleri ziyaret etmeye başladılar. Doğal maden sularını şişeleme ve ticarileştirme faaliyetleri ise Belçika, Fransa, İtalya ve Almanya'dan gelen doğal mineralli sular ile ilk olarak Avrupa'da başlamıştır ve dönem olarak 16. yüzyılın ortalarına isabet etmektedir. 17. yüzyıla gelindiğinde ise doğal mineralli sular sağlık açısından sağladığı faydaları sebebiyle ilk olarak eczanelerde tıbbi su olarak satılmaya başlamıştır. Su kaynaklarını koruma önlemi de yine aynı yüzyıl içerisinde ilk defa uygulamaya konulmuştur. 21. yüzyıla gelindiğinde ise doğal mineralli sular ile kaynak suları alkolsüz içecek tercih eden tüketicilerin ilk tercihi olmaya başlamıştır.²

T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan Doğal Mineralli Sular Hakkında Yönetmeliğe göre Doğal Mineralli Suyun tanımı; "Yerkabuğunun çeşitli derinliklerinde uygun jeolojik şartlarda doğal olarak oluşan, bir veya daha fazla kaynaktan yeryüzüne kendiliğinden çıkan veya teknik usullerle çıkartılan, mineral içeriği, kalıntı elementleri ve diğer bileşenleri ile tanımlanan, her türlü kirlenme riskine karşı korunmuş, mikrobiyolojik yönden uygun ve Yönetmeliğin 5'inci, 6'ncı ve 7'nci maddelerinde belirtilen özellikleri haiz olup 8'inci maddesine göre onaylanan sular" olarak yapılmaktadır.³

16 Nisan 1999 tarihinde kurulan, günümüzde 20 üyesi olan ve ülkemizdeki toplam maden suyu üretiminin yaklaşık olarak %80'ini temsil eden Maden Suyu Üreticileri Derneğinin (MASUDER) tanımlamasına göre ise Doğal Mineralli Suyun tanımı; "Yer kabuğunun çeşitli derinliklerinde, uygun jeolojik şartlarda doğal olarak oluşan, en az 1000 mg/l çözünmüş mineraller ve/veya eser elementler bulunduran, doğal yapısında

---

¹ The European Federation of Bottled Waters (EFBW) Avrupa Şişelenmiş Su Federasyonu

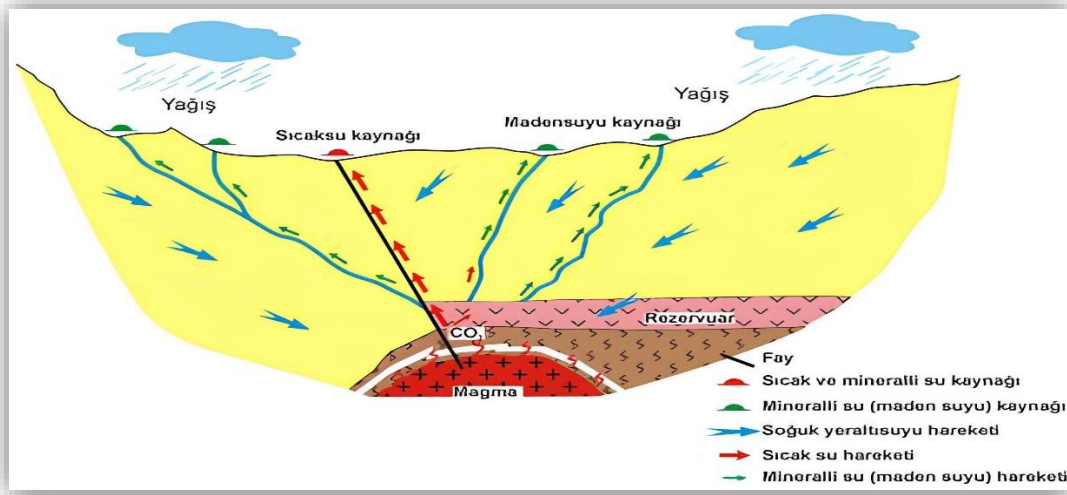
² Avrupa Şişelenmiş Su Federasyonunun (EFBW) Doğal Maden ve Kaynak Suları Raporu

³ 1.12.2004 tarihli ve 25657 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Doğal Mineralli Sular Hakkında Yönetmelik

karbondioksit ve radyoaktif elemente sahip olan, yeryüzüne kendiliğinden çıkan veya teknik usuller ile çıkartılan sıcak veya soğuk yeraltı suları” olarak yapılmaktadır.⁴

Yukarıda ifade edilen tarihsel perspektif ile yasal ve teknik tanımlarda da belirtildiği üzere maden suları (doğal mineralli sular) yer altındaki doğal süreçlerle oluşan, zengin mineral içeriği sayesinde insan sağlığına çeşitli faydalarıyla bilinen bir su türüdür. Bu sular, yer altı katmanlarından geçerken çeşitli mineralleri bünyesine katarak yüzeye çıkmaktadır. Maden suyunun içeriğinde genellikle sodyum, kalsiyum, magnezyum, potasyum, florür, iyodür, klorür, bikarbonat, sülfat ve doğal karbondioksit gazı gibi çeşitli mineraller/bileşenler bulunmaktadır.⁵

Maden suyunun oluşum süreci yağmur ve kar suyu gibi yüzey sularının yerüstünde bulunduğu yarık ve çatlaklardan yeraltına doğru sızmasıyla başlamaktadır. Yeraltına doğru hareket eden bu sular içinden geçtiği kayalardan çeşitli mineralleri çözerek yoluna devam etmektedir. Çözerek bünyesine kattığı mineraller ile zenginleşen su, uygun jeolojik şartlar oluştuğunda ya bulunduğu yarık ve/veya çatlaklardan kendi cazibesıyla yeryüzüne çıkmaktadır ya da uygun teknik yöntemler ile yeryüzüne çıkarılmaktadır. Maden suyunun oluşum süreci bu döngü içerisinde gerçekleşmektedir.⁶

Resim 1. Maden Suyu (Mineralli Su) Oluşum Süreci⁷

⁴ <http://www.masuder.org.tr/Do%C4%9FaiMadenSuyu/MadenSuyuPotansiyeli/tabid/1105/Default.aspx>

⁵ <https://www.masuder.org.tr/Do%C4%9FaiMadenSuyu/MadenSuyuVeSa%C4%9Fli%C4%B1k/tabid/1103/Default.aspx>

⁶ <https://madensuyu.org/maden-suyunun-olusumu/>

⁷ <https://www.gokturklersondaj.com/?Bid=1140024>

Maden suyu oluşum sürecinin teknik tanımlamasından yola çıkarsak; her maden suyu kaynağının bulunduğu bölgenin jeolojik yapısına göre farklı mineral bileşimlerine sahip olabileceğini ve her birinin tat, lezzet ve içerdiği mineral değerleri bakımında birbirinden farklılık arz edebileceği çıkarımına varılabilir.

Maden suyu ile kaynak suyu arasındaki temel fark ise içerdikleri mineral yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Kaynak suları, genellikle düşük mineral içeriğine sahipken, maden suları çok zengin bir mineral bileşimi sunmaktadırlar. Maden suları içerisinde belirli bir miktarın üzerinde (ortalama 1000 mg/l) çözülmüş mineral barındırdığı için insan sağlığı açısından çeşitli faydalar sunmaktadır.⁸ Örneğin, içerdiği kalsiyum sayesinde diş ve kemik sağlığına, kan pıhtılaşmasının önlenmesine ve nöral uyarıların daha sağlıklı iletilmesine katkı sağlarken magnezyum minerali sayesinde ise kalp, kas ve sinir sağlığının iyileşmesine ve enerji üretimine destek sağlamaktadır. Bikarbonat minerali ise midedeki asit-baz dengesini düzenleyerek sindirimi kolaylaştırırken, potasyum minerali hücre metabolizması ile su dengesini iyileştirerek insan sağlığını desteklemektedir. Bu minerallerin her biri maden suyunun genel sağlık üzerindeki olumlu etkilerini oluşturmaktadır.⁹

Türkiye, maden suyu kaynakları açısından oldukça zengin bir coğrafyaya sahiptir. Özellikle Bursa, Afyonkarahisar, Ankara ve Erzincan gibi bölgelerdeki kaynaklar yüksek mineral içerikleriyle öne çıkmaktadırlar. Bu kaynaklardan elde edilen maden suları asırlardır sağlık amacıyla tüketilmekte olup, günümüzde de çeşitli markalar aracılığıyla hem yurtiçi pazarlara hem de yurtdışı pazarlara sunulmaktadır.

Maden suyu sadece bir içecek olarak değil aynı zamanda yemeklerde ve cilt bakımında da kullanılabilen çok yönlü bir üründür. Maden suları insanların günlük olarak ihtiyaç duyduğu mineral ihtiyacını karşılamanın yanı sıra, genel sağlık ve psikolojik (mental) iyilik hali için de önemli bir kaynaktır.¹⁰

---

⁸ Akçiçek, A., Metin Yıldırım, R., Arıcı, M. (2020). Mineralli Su ve Kaynak Suyuna Genel Bakış. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 27). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

⁹ Vahapoğlu, B., Kamiloğlu, S., Çapanoğlu, E. (2020). Maden Suyundaki Mineraller ve Maden Suyunun İnsan Sağlığı Üzerindeki Olumlu Etkileri. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 47). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

¹⁰ Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu (2020). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

1.2. Maden Suyunun İnsan Sağlığına Faydaları

Mineraller insan bedeninin sağlıklı bir şekilde kendini devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu bileşiklerdir. Ancak insan vücudu ihtiyaç duyduğu mineralleri kendi bünyesinde üretemediği (sentezleyemediği) için bu hayati bileşenlerin dışarıdan (yiyecek ve içecekler yoluyla) düzenli bir şekilde vücuda alınması gerekmektedir. Maden suları ise diğer içecek ve gıda ürünlerine nazaran hem daha fazla miktarda mineral içermektedir hem de maden suyundan mineral emilimi daha yüksek oranlarda gerçekleşmektedir.¹¹

Bu sebeple doğal yeraltı sularından elde edilen zengin mineralli maden suları özellikle Türkiye gibi zengin su kaynaklarına sahip ülkelerde, halk sağlığı açısından büyük öneme sahiptir. Maden sularının içeriğindeki başlıca mineraller arasında kalsiyum, magnezyum, potasyum, bikarbonat, demir, silikat ve sodyum yer almaktadır.¹²

Maden suları içerisinde barındırdığı zengin mineraller sayesinde aşağıda belirtilen hastalık ve sendromların iyileşmesinde önemli roller oynamaktadır^{13,14};

- Kalp ve damar sağlığının desteklenmesine,
- Sindirim ve hazım sürecinin kolaylaştırılmasına,
- Kemik ve diş sağlığının gelişimine ve korunmasına,
- Sinir sisteminin iyileşmesine,
- Cilt sağlığının iyileşmesine ve korunması,
- Depresyonun azalmasına,
- Kronik yorgunluk sendromunun iyileşmesine,
- Obezitenin önlenmesine,
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun desteklenmesine,
- Anksiyetenin önlenmesine,
- Otizm riskinin azalmasına,
- Uyku bozukluğu sendromunun azalmasına,
- Cinsel sağlığın iyileşmesine faydalar sağlamaktadır.

¹¹ Vahapoğlu, B., Kamiloğlu, S., Çapanoğlu, E. (2020). Maden Suyundaki Mineraller ve Maden Suyunun İnsan Sağlığı Üzerindeki Olumlu Etkileri. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 47). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

¹²

<https://www.masuder.org.tr/Do%C4%9FAlMadenSuyu/MadenSuyuVeSa%C4%9Fli%C4%B1k/tabid/1103/Default.aspx>

¹³ Vahapoğlu, B., Kamiloğlu, S., Çapanoğlu, E. (2020). Maden Suyundaki Mineraller ve Maden Suyunun İnsan Sağlığı Üzerindeki Olumlu Etkileri. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 47). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

¹⁴ Bekçi, S.B. (2020). Maden Suyunun İnsan Psikolojisi Üzerine Etkisi. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 139). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

Maden suları ayrıca kalsiyum minerali yönünden zengin içeceklerdir ve kalsiyum minerali çocukluk döneminde gerçekleşen hızlı kemik gelişiminin desteklenmesinde ve diş sağlığının korunmasında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle maden suyu tüketmek gelişme çağındaki çocukların beslenme ihtiyaçlarının güçlendirilmesine ve gelişim çağında yoğun olarak ihtiyaç duyulan başta kalsiyum gibi minerallerin vücuda alınmasına katkı sağlamaktadır.¹⁵

İnsan bedeninin toplam ağırlığının yaklaşık olarak %60-70'i sudan oluşmaktadır. Bu sebeple vücuda sıvı alımı tüm insanlar için önem arz etmektedir ancak sporcular gibi daha fazla fiziksel hareket yaparak daha fazla sıvı kaybedenler için sıvı alımı hayati bir konu olmaktadır. Yapılan çalışmalarda atletlerin yaklaşık olarak %50'sinin performanslarını korumak ve güçlendirmek için demir, sodyum, magnezyum, kalsiyum, çinko, selenyum ve krom takviyeleri aldıkları görülmektedir. Bu minerallerin birçoğu zengin mineralli maden sularında doğal olarak bulunduğu için sporcuların beslenmelerine/diyetlerine maden suyunun eklenmesi sporcuların sağlıklarının korunması açısından faydalar sağlamaktadır.¹⁶

Çok yönlü bir ürün olan zengin mineralli maden suları mutfaklarda ise pişirme süreçlerinin iyileşmesi amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin; hamur mayalamada, mayalanma sürecinin iyileşmesine katkı sağlarken et ürünlerinde ise marinasyonu iyileştirerek etlerin yumuşamasına ve daha lezzetli pişmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca kurutulmuş sebzeler ile kuru baklagilleri yumuşatarak daha kolay ve lezzetli pişirilmesi amacıyla da kullanılmaktadır.¹⁷

Sonuç olarak yukarıda ifade edilen bilimsel çalışmalardan yola çıkıldığında maden suyunun düzenli tüketimi, kemik sağlığının korunmasından sindirim sistemi ve kas fonksiyonlarının desteklenmesine kadar geniş bir yelpazede sağlık yararları sunduğu görülmektedir. Ayrıca kardiyovasküler sağlığa ve cilt sağlığına olan olumlu etkileri de dikkat çekicidir. Maden sularının mineral içeriği, vücut sağlığı için gerekli olan temel

---

¹⁵ Çoban, D. (2020). Maden Suyunun Çocuk Beslenmesindeki Önemli. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 161). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

¹⁶ Özüekren Kasapoğlu, B. (2020). Maden Suyunun Sporcu Beslenmesindeki Önemli. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 181). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

¹⁷ Seçmeler, Ö., Sevimli Y. (2020). Maden Suyunun Mutfaklarda Kullanımı ve Kimyası. Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu içinde (s. 195). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

besin öğelerinin karşılanmasına yardımcı olarak, genel sağlık üzerinde olumlu etkiler oluşturmaktadır.¹⁸

1.3. Maden Suyu Sektörünün Tanımı

İşletmeler yatırım yeri (fabrika yeri) seçerken pazar, hammadde, işgücü, taşıma, enerji kaynakları, iklim/ısıtma, su, askeri tehlike, inşaat, jeopolitik yapı, sosyal kültürel durumlar, vergi resim ve harçlar gibi faktörleri göz önünde bulundurlar.¹⁹

Maden suyu sektöründe ise fabrikalar doğası gereği hammaddeye (kaynağa) yakın yere kurulmaktadır. Çünkü mineralli suyu başka yere taşımak hem yatırım maliyetlerini yükseltmekte hem de taşıma esnasında suyun kalitesini düşürmektedir. Bu bağlamda bir değerlendirme yapıldığında maden suyu sektörü yatırımlarının kümelenmeden ziyade kaynağın olduğu yerlerde yoğunlaşan bir sektör olduğu görülmektedir.

Maden suyu sektörü hammaddesi olan doğal mineralli suyu belirli şartlar altında yeryüzüne çıkarmayı ve piyasadaki talebe göre sade veya aromalı olarak şişelemeyi temel faaliyet konusu edinerek içecek imal eden (az tehlikeli) bir sanayi koludur.

Sektör yaklaşık olarak son 25 yıldır meyve aromaları ile mineralli suyu birleştirerek meyve aromalı maden suyu ürünleri ile hem mevcut tüketim pazarlarında hem de yeni pazarlar oluşturmak marifetiyle ürün çeşitlendirmesini başarmıştır. Türkiye Maden Suyu Üreticileri Derneğinden²⁰ (MASUDER) alınan verilere göre, ürün gamına eklenen meyveli/aromalı ürünler toplam tüketim talebinin yarısını oluşturmaktadır ve bu ürün grubunun tüketici kesimi yetişkinlerden ziyade çocuk ve genç tüketicilerden oluşmaktadır. Pazardaki ürün çeşitlendirmesi sayesinde maden suyu tüketim pazarın büyümesine doğrudan bir katkı sağlanmıştır.

Avrupa Topluluğu'ndaki Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiksel Sınıflandırması olan NACE²¹ sisteminde mineralli su üretimi 11.07.01 kodu ile yer almaktadır ve sektörel kırımlarıyla birlikte Tablo 1'de açıklanmaktadır.

---

¹⁸ Arıcı, M., Karasu, S., Karadağ, A. (Ed.), Mucize İçecek Maden Suyu (2020). İstanbul: Kızılay Kültür Sanat Yayınları

¹⁹ Aktepe, E., Genel İşletme (2006), Nobel Yayınları.

²⁰ <http://www.masuder.org.tr/>

²¹ Nomenclature des Activités Économiques dans la Communauté Européenne (NACE)

Tablo 1. Maden Suyu Üretimini NACE Tanımı

NACE Kodu	NACE Tanımı	Tehlike Sınıfı
11	İçeceklerin imalatı	
11.0	İçecek imalatı	
11.07	Alkolsüz içeceklerin imalatı; maden sularının ve diğer şişelenmiş suların üretimi	
11.07.01	Doğal veya suni maden sularının üretimi (tatlandırılmış ve aromalandırılmış olanlar dâhil)	Az Tehlikeli

Kaynak: KOSGEB, 2024²²

NACE sınıflandırılmasında tek kod ile yer alan maden suyu üretimi Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonlarında (GTİP) ise sade ve aromalı olmak üzere iki temel grupta sınıflandırılmıştır. Maden suyu sektörünün GTİP tanımı Tablo 2’de açıklanmıştır.

Tablo 2. Maden Suyu Üretimini Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonları (GTİP)

GTİP Kodu	GTİP Tanımı
220110	Mineral ve gazlı sular (tatlandırıcısız, lezzetlendirilmemiş)
220210	Sular (mineral ve gazlı sular dâhil) (ilave şeker veya tatlandırıcı katılmış veya aromalandırılmış)

Kaynak: T.C. Ticareti Bakanlığı, 2024²³

2. ERZİNCAN İLİNDE MADEN SUYU

2.1. Erzincan’ın Maden Suyu Kaynakları

Yapılan literatür çalışmalarında ulaşılan ve Türkiye’deki maden suları üzerine en kapsamlı çalışmalardan birisi olan *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Maden Suları*²⁴ kitabında ifade edildiği üzere Erzincan Eksişu bölgesinde var olan Böğert Maden Suyunun tarihi Sultan II. Abdulhamid Han dönemine kadar uzanmaktadır. Kitapta Erzincan Böğert (Eksişu) Maden Suyu başlığı altında yer alan ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi Bâbîâli Evrak Odası Evrakında yer alan ferman metni şöyledir;

²² <https://webdosya.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/DesteklenenSektorler.pdf>

²³ <https://uygulama.gtb.gov.tr/Tara>

²⁴ Akpınar, D., *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Maden Suları* (2018), Arı Sanat Yayınları

“Erzincan Bögerd (Ekşisu) Maden Suları; Erzincan kasabasına iki saat mesafede kain olan Bögerd nam mahalde binaen edip bazı eşhas tarafından surret-i gayri muntazamada kasabaya nakil ile satılmakta olan maden suyunda mevzu bulunduğu şişelerin nezafet ve taharetine suyla muhafazaten madeniyesine çok dikkat ve itina olunamamakta ve bundan... istimalice ve muhafazası için taht-ı inhisara alınmasına lüzum görülmekte olduğundan yed-i vahid vecihle satılmak üzere şimdilik bilahare bin kuruş bedel ile talip bulunduğu gibi mevki-i müzayedeye vaz’ı halinde daha ziyade talip zuhuru melhuz edildiğine bahisle zikir olunan suyu mahalli belediyesi namına ihale ve idaresine memuriyet itası Erzurum Vilayeti’nden biltahrirat işar olduğu beyanıyla icray-i icbabı istizan olunmuştur. Böyle ... münazat namı ile bir takım aceze name istifadelerini takyid ve işkal edecek olan bu muamelatta öyle değerine bir bedel içine ittihaz ve ihtiyari münasip olamayacağından mezkur maden suyuna kemakan serbest bırakılması hakkında vilayet icray-ı tebligat olunması hususunda dahiliye nezaretine hususi bulunması tezakiri kemafi emri ferman. 23 Sefer 1314. 22 Temmuz 1312.²⁵

Alıntılanan ferman, kitabın yazarı Prof. Dr. Deniz AKPINAR tarafından günümüz Türkçesiyle şöyle ifade edilmiştir;

Erzincan Ekşisu Maden Suları; Erzincan kasabasına iki saat mesafede bulunan bu maden sularının şişelerinin temizliğine dikkat edilmemekte ve gerekli itina gösterilmemektedir. Maden suyundan iyi şekilde faydalanma ve muhafazası için bir tekele alınmasına lüzum görülmekteydi. Satılmak üzere bin kuruş bedel ile açık arttırma şeklinde maden suyu bölge belediyesi adına ihale ve idaresi talep edildi. Erzurum Vilayeti’nden haber verildiği üzere lüzum eden muamelenin yerine getirilmesi konusunda izin istendi. Zikri geçen maden suyuna eskiden olduğu gibi serbest bırakılması hakkında vilayete icray-ı tebligat olunması hususunda dâhiliye nezaretine 3 Ağustos 1896 tarihinde emredildi.²⁶

Bu arşiv belgesi dayanak kabul edildiğinde Erzincan’da maden suyu sektörünün en az 128 yıllık bir kadim geçmişi olduğu değerlendirilmektedir. Günümüzde Erzincan ilinde faaliyet gösteren iki maden suyu fabrikası bulunmaktadır. Bunlardan ilki Erzincan Belediyesine ait 1932 yılında kurulan Bögerd Maden Suyu Fabrikasıdır, ikincisi ise Kızılay İçecek A.Ş.’nin 2014 yılında kurulan Erzincan Fabrikasıdır. Fabrikalardan alınan veriler çerçevesinde maden suyu kaynaklarının saatlik kapasiteleri sırasıyla 7,2

²⁵ Akpınar, D., Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Maden Suları (2018), Arı Sanat Yayınları

²⁶ Akpınar, D., Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Maden Suları (2018), Arı Sanat Yayınları

ton/litre ve 60 ton/litredir. Toplamda Erzincan ilinin maden suyu kaynağının 2024 yılı itibariyle saatlik 67,2 ton/litre olduğu görülmektedir.

2.2. Erzincan'daki Maden Suyu Üretimi

Başbakanlık Osmanlı Arşiv belgelerinde yer alan fermanın yola çıktığımızda Erzincan ilinde maden suyu kaynağının ve sektörünün 1896 yılından beri var olduğunu söylemek mümkündür. En az 128 yıllık olduğu resmi olarak belgelenen bu doğal kaynağın iktisadi manada işletilmesi ise zaman içerisinde gelişmeler göstermiştir. Alıntılanan fermanla belirtildiği üzere maden suyu kaynağının belediye adına işletilmesi ve ileride kiraya verilebileceği konularına değinilmiştir.

Resim 2. Erzincan Valisi Ali KEMALİ'nin 1932 Yılındaki Ekşisu'ya Dair Açıklaması

Ekşisu mesire alanı içerisinde yer alan mermer levha üzerine sergilenen, dönemin Erzincan Valisi Ali KEMALİ'nin 1932 yılındaki açıklamalarında; Erzincan'ın 10 kilometre kuzeydoğusunda, Çakırman köyü civarında, yolun alt tarafında Ekşisu olarak bilinen bir maden suyu kaynağı bulunduğu; suyun kalsiyumlu ve gazlı olduğu; 1925 yılında bilimsel tahlilinin yapıldığı ve raporda suyun mideye iyi geldiği, tadının ise hoş olduğu ve herkesçe beğenildiği belirtilmektedir. Ayrıca mineralli su kaynağının belediye için gelir kaynağı olabileceğini ancak bu konuyla ilgilenenin bulunmadığı da not edilmektedir.

1932 yılında Erzincan Valiliğinin girişimleri sonucunda Erzincan Belediyesi dönemin şartlarına uygun bir maden suyu üretim tesisini, Böğert Maden Suyu Fabrikasını kurarak maden suyunun Erzincan'da ticarileşmesinin ilk adımını atmıştır. Böğert Maden Suyu Fabrikası aynı markayla neredeyse yüzyıla yaklaşan tarihi marka kimliği altında halen üretimine devam etmektedir. Böğert Maden Suyu Fabrikasının maden suyu üretiminde kullandığı su kaynağının niteliği, kalitesi ve insan sağlığı üzerindeki etkilerinin incelenmesi üzerine zaman içerisinde çeşitli tahliller yapılmıştır. Bu tahlillerden en önemlisi ve bugün dahi Ekşisu Mesire Alanında yer alan maden suyu çeşmelerinin yanındaki mermer levhada sergilenen Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü tarafından düzenlenen 1965 tarihli olan rapordur. Raporda suyun oligometrik karbogazoz sular grubunda olduğu, fazlaca demir içerdiği, içildiğinde hipostenik ve hiperstenik midelere, karaciğer ve safra yolları hastalıklarına ve anemilere fayda sağlayacağı vurgulanmaktadır.

Resim 3. Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü 1965 Tarihli Tahlil Raporu

Yıllar içerisinde fabrikanın üretim yapısı tevsî ve modernizasyon yatırımlarıyla gelişen ve değişen teknolojiye uyumlu hale getirilmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde ise tesisin işletme yapısında bir değişim meydana gelmiştir ve işletilmesi özel müteşebbise devredilmiştir. Yaklaşık olarak 30 yıl boyunca özel müteşebbis eliyle işletilen tesis 2019 yılında yeniden Erzincan Belediyesinin uhdesine alınmıştır. Erzincan Belediyesi tarafından yenilenen fabrika binasına taşınan tesisin makine ekipman ihtiyacı ise Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansının finansman desteğiyle modernize edilmiştir²⁷

²⁷ <https://kudaka.gov.tr/haber/erzincan-da-dogal-kaynaklar-ekonomiye-kazandiriliyor/575>

ve 2023 yılının Ağustos ayı itibariyle Bögert Maden Suyu tarihi marka kimliği altında yeniden üretilmeye başlanmıştır.

4.000 metrekare kapalı ve 20.000 metrekare açık alanı olan tesisin saatte 15.000 şişe maden suyu üretme kapasitesi mevcuttur. 2024 yılı itibariyle fabrikada 21 kişi istihdam edilmektedir.

Bögert Maden Suyu Fabrikasından alınan verilere göre 2023 yılının Ağustos ayında faaliyete başlayan fabrikada Ağustos – Aralık 2023 döneminde yaklaşık olarak 3.825.000 şişe maden suyu üretimi gerçekleştirmiştir. Üretilen toplam maden suyu miktarının %50'sini ise meyveli/aromalı ürün grubu oluşturmuştur. 2023 yılında daha çok iç pazara odaklanan Bögert Maden Suyu Fabrikası 2024 yılı itibariyle distribütörlük sözleşmeleri imzalayarak Batı Avrupa ve Suudi Arabistan gibi dış pazarlara açılma kararı vermiştir.²⁸

Resim 4. Bögert Maden Suyu Ürün Görselleri²⁹

Bögert Maden Suyunun Erzincan ilindeki kadim geçmişinin yanı sıra Kızılay İçecek A.Ş.'de Erzincan'da bulunan ve magnezyum bakımından dünyadaki en zengin maden sularının başında gelen bu kaliteli ve nitelikli maden suyu kaynağını hem ülke sathında hem de uluslararası arenada hak ettiği konuma ulaştırmak için Erzincan ilinde yatırım kararı almıştır. 25 Ağustos 2012'de Ulaştırma ve Altyapı eski Bakanı Sayın Binali YILDIRIM'ın temel atma töreni ile yatırım süreci başlayan Kızılay İçecek A.Ş.'nin Erzincan Fabrikası yaklaşık olarak iki yıllık bir süreçte tamamlanmıştır. Kızılay İçecek

²⁸ <https://www.erkincan.bel.tr/haberler/erkincan-bogert-maden-suyu-yurt-disina-ihrac-ediliyor>

²⁹ <https://x.com/ErzincanBogert>

A.Ş. Erzincan Fabrikası Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından 6 Haziran 2014'te faaliyete alınmıştır.³⁰

8.756 metrekare kapalı alanı ve 250.000 metrekare açık alanı olan tesisin 2014 yılındaki üretim kapasitesi ise saatte 50.000 şişe olarak faaliyete girmiştir. 2021 yılında kurulan ikinci üretim hattı ve 2023 yılında kurulan üçüncü üretim hattı ile fabrikanın üretim kapasitesi saatte 170.000 şişeye ulaşmıştır. 2023 yılında üretim hattına entegre edilen pastör sistemi ile tüm meyveli/aromalı ürünlerde koruyucusuz üretime geçilmiştir. İlave yatırımlarla birlikte üretim yapılan fabrika kapalı alanı ise 18.000 metrekareye ulaşmıştır. 2024 yılı itibarıyla fabrikada 130 kişi istihdam edilmektedir.

Kızılay İçecek A.Ş. Erzincan Fabrikasından alınan verilere göre 2023 yılında yaklaşık 500.000.000 şişe maden suyu üretimi gerçekleştirilmiştir. Üretilen toplam miktarının %50'sini meyveli/aromalı ürün grubu oluşturmaktadır. 2023 yılında Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Irak, Katar, Azerbaycan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti başta olmak üzere 15 ülkeye yaklaşık 13 Milyon şişe maden suyu ihracatı gerçekleştirilmiştir.

Resim 5. Kızılay Maden Suyu Ürün Görselleri³¹

3. TÜRKİYE'DE MADEN SUYU

3.1. Türkiye'nin Maden Suyu Kaynakları

Maden suları yer kabuğundaki çatlaklar veya kırıklardan kendilerine yollar bularak yeryüzüne çıkmaktadırlar. Dolayısıyla termal veya mineralli suların çıktığı bölgeler genellikle deprem kuşağında (fay hattı üzerine) bulunmaktadırlar. Ülkemizdeki maden

³⁰ <https://www.kizilaymadensuyu.com.tr/tr/bizim-hikayemiz>

³¹ <https://www.kizilaymadensuyu.com.tr/tr/maden-sularimiz>

su kaynaklarının dağılımı incelendiğinde mineralli su kaynaklarının Kuzey Anadolu ve Doğu Anadolu Fay Hattı boyunca yoğunlaştığı görülmektedir.³²

Harita 1. Türkiye Mineralli Su (Maden Suyu) Kaynakları³³

Maden Suyu Üreticileri Derneğinin (MASUDER) Türkiye geneli maden suyu potansiyeli verisine göre ülkemizde yaklaşık olarak 225 farklı maden suyu kaynağı bulunmaktadır ve bu kaynakların günlük boşalımı (debisi) 63.331.000 litredir. Günlük toplam kaynak kapasitesi 365 gün ile çarpılarak yıllık toplam kaynak kapasitesi hesaplandığında ülkemizin litre bazındaki mineralli su kaynak kapasitesi 23.115.815.000 litreye isabet etmektedir.

3.2. Türkiye'de Maden Suyu Üretimi

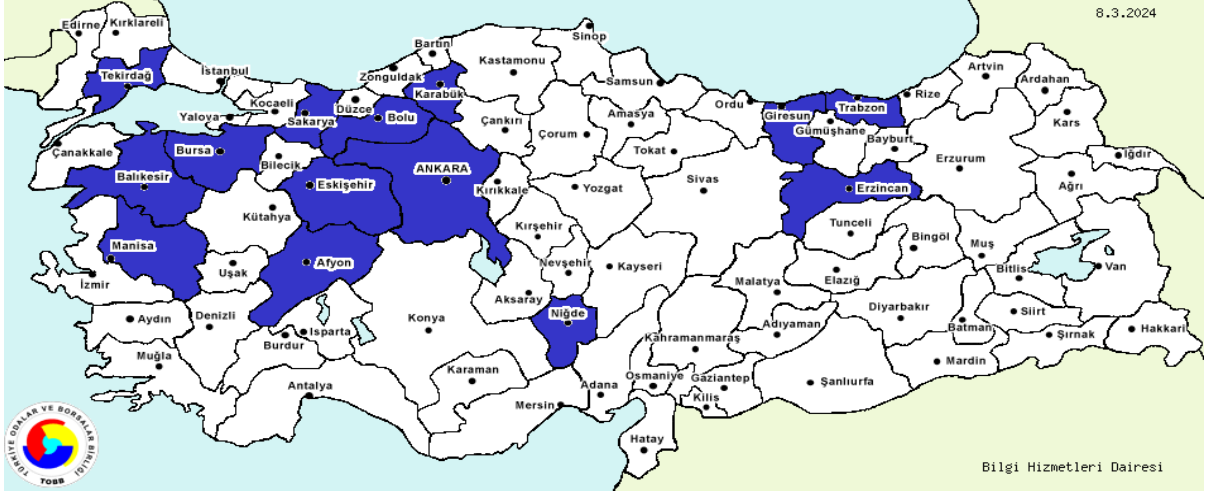
Maden suyu üretimi kaynağa (hammaddeye) sıkı sıkıya bağlı bir sektör olduğu için ülkemizde maden suyu üretimi yapan fabrikalar mineralli su kaynağını takip eden hat boyunca tesisleşmişlerdir.

32

<https://www.masuder.org.tr/Do%C4%9FaMadenSuyu/MadenSuyuPotansiyeli/tabid/1105/Default.aspx>

³³ Kaynak: Ş. Şimşek 2001;

<http://www.masuder.org.tr/Do%C4%9FaMadenSuyu/MadenSuyuPotansiyeli/tabid/1105/Default.aspx>

Harita 2. Maden Suyu Üreten Firmaların İllere Göre Dağılımı³⁴

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin (TOBB) Sanayi Veri Tabanından alınan haritada görüldüğü üzere Türkiye’de 13 ilde maden suyu üretimi yapılmaktadır. Bu fabrikalara dair istihdam verileri ise aşağıdaki tabloda açıklanmaktadır.

Tablo 3. Maden Suyu Fabrikalarının İllere Göre İstihdam Kapasiteleri

İl Adı	Kayıtlı Üretici	Personel Bilgileri					Toplam
		M	T	U	İ	İD	
Afyonkarahisar	2	10	8	2	116	43	179
Ankara	2	4	2	0	86	26	118
Bolu	1	1	0	2	0	1	4
Bursa	6	34	25	43	1518	95	1715
Erzincan	2	5	0	3	44	10	83
Eskişehir	1	2	0	0	14	5	21
Giresun	1	2	5	0	62	9	78
Manisa	4	7	11	12	132	9	171
Niğde	1	2	1	2	17	1	23
Sakarya	2	9	5	11	121	57	203
Tekirdağ	1	1	2	0	15	4	22
Trabzon	1	2	0	1	6	1	10
Karabük	1	1	1	0	21	4	27
Toplam	25	80	60	76	2152	265	2654

Kaynak: TOBB Sanayi Veri Tabanı³⁵³⁴ https://sanayi.tobb.org.tr/ksorgu_harita4.php?kod=11.07.11.30.01³⁵ https://sanayi.tobb.org.tr/ksorgu_harita5.php?kodu=11.07.11.30.01

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin (TOBB) Sanayi Veri Tabanından alınan verilere göre 13 ilimizde faaliyet gösteren toplam 25 maden suyu fabrikasında 2.654 kişi istihdam edilmektedir. İstihdamın %19'u beyaz yakalı, %81'i mavi yakalı personelden oluşmaktadır. Maden suyu sektörünün ileri ve geri bağlantıları sayesinde oluşturduğu dolaylı istihdam ile birlikte ülke genelinde yaklaşık olarak 15.000 kişiye istihdam kapısı olduğu Maden Suyu Üreticileri Derneğinin (MASUDER) raporlarında belirtilmektedir.

Ülkemizde bulunan 225 farklı maden suyu kaynağından çıkan mineralli suyunun yıllık toplam kaynak kapasitesi 23.115.815.000 litre ile 2023 yılı Türkiye geneli yıllık toplam maden suyu üretim miktarı olan 1.200.000.000 litre³⁶ mukayese edildiğinde maden suyunda kaynak kullanım oranı yaklaşık olarak %5,2'ye isabet etmektedir. Başka bir ifadeyle Türkiye genelindeki toplam maden suyu kaynaklarımızın yaklaşık olarak %95'ini şişelenmiş maden suyuna (nihai ürüne) çevirip üretime dâhil edemiyoruz. Bu mukayeseden yola çıkarak bir değerlendirme yapıldığında sektörde kaynak (hammadde) fazlalığı veya atıl kaynak kapasitesi olduğu açıkça görülmektedir. Atıl bulunan bu kaynak kapasitenin üretime dâhil edilmesi amacıyla mevcut fabrikalarda kapasite artışı yatırımlarına ve/veya yeni maden suyu fabrikalarına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

4. "ERZİNCAN – TÜRKİYE" MUKAYESESİ

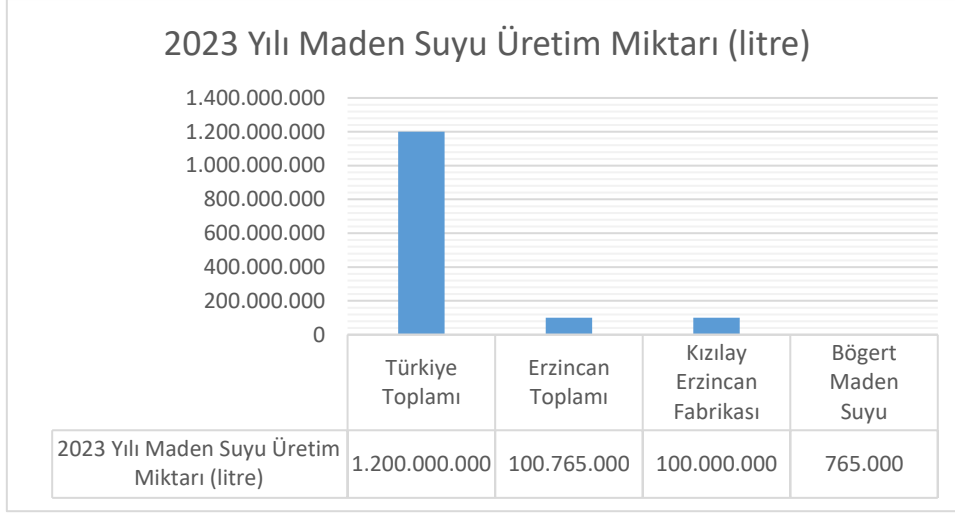
Maden Suyu Üreticileri Derneğinden (MASUDER) alınan verilere göre 2023 yılında Türkiye genelinde toplam 1.200.000.000 litre (yaklaşık olarak 6 Milyar şişe³⁷) sade ve meyveli maden suyu üretimi gerçekleştirilmiştir.

Erzincan'da faaliyet gösteren Kızılay İçecek A.Ş. Erzincan Fabrikası ile Böğert Maden Suyu Fabrikası ise 2023 yılında sırasıyla 100.000.000 litre (500.000.000 şişe) ve 765.000 litre (3.825.000 şişe) maden suyu üretimi (sade ve meyve aromalı) gerçekleştirmiştir.

Erzincan ve Türkiye üretim verileri aşağıdaki grafikte görselleştirilerek mukayese edilmiştir;

³⁶ Maden Suyu Üreticileri Derneği (MASUDER)

³⁷ Bir Şişe Maden Suyu 200 mililitredir.

Grafik 1. Erzincan ve Türkiye Üretim Verilerinin Mukayesesi - 2023 Yılı

Türkiye genelinde yapılan toplam üretim ile Erzincan üretim değerleri karşılaştırıldığında Erzincan'ın toplam üretimi, Türkiye toplam üretiminin yaklaşık olarak %8,4'üne isabet etmektedir. Türkiye genelinde maden suyu sektöründe 25 firmanın faaliyet gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda Erzincan'ın üretim yüzdesinin kayda değer bir oran olduğu göze çarpmaktadır. Erzincan'da faaliyet gösteren iki maden suyu firmasının önümüzdeki yıllarda yapmayı planladıkları kapasite artışı yatırımları ile bu oranın kısa vadede %15'lere ulaşabileceği öngörülmektedir.

5. MADEN SUYU DIŞ TİCARETİ

Türkiye maden suyu dış ticaretinde her geçen yıl ticaret hacmini artırmaktadır ve sektörde giderek daha iyi bir oyuncu olma yolunda ilerlemektedir. Ülkemizin son beş yıllık maden suyu ihracat ve ithalat verileri incelendiğinde sektörün son beş yıllık dönemde ihracat fazlası verdiği görülmektedir. Maden suyu sektörünün temelde iki ürünü bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2201 GTİP Kodu ile tanımlanan “*Mineral ve gazlı sular (tatlandırıcısız, lezzetlendirilmemiş)*” iken ikincisi 2202 GTİP Kodu ile tanımlanan “*Sular (mineral ve gazlı sular dâhil) (ilave şeker veya tatlandırıcı katılmış veya aromalandırılmış)*” olarak tasnif edilmektedir. Başka bir ifadeyle ilki sade maden suları grubunu kapsarken ikincisi aromalı maden suları grubunu temsil etmektedir. Dolayısıyla dış ticarete konu olan maden suyu ürünleri, uluslararası ticaret veri tabanı olan Trade Map platformunda iki farklı GTİP Kodu ile tasnif edilmektedir. Bu sebeple sade ve aromalı maden sularına ait uluslararası ticaret verileri ayrı ayrı incelenmiştir. Ülkelerin 2023 yılı ihracat ve ithalat verileri aşağıdaki tablolarda detaylı olarak incelenmiştir.

Tablo 4. 2023 Yılı, Sade Maden Suyu İhracatı - GTİP Kodu: 2201

İhracatçılar	2023 Yılı İhracat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İhracat Yüzdesi	İhracatçılar	2023 Yılı İhracat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İhracat Yüzdesi
Dünya Toplamı	4.902.539		Hollanda	95.115	2%
Fransa	1.047.754	21%	İspanya	83.995	2%
İtalya	882.494	18%	Türkiye	74.381	2%
Çin	748.587	15%	Lesotho	72.203	1%
Belçika	295.508	6%	Birleşik Krallık	66.267	1%
Amerika Birleşik Devletleri	170.382	3%	Tayland	51.567	1%
Fiji	158.454	3%	Norveç	46.607	1%
Almanya	144.744	3%	Avusturya	39.296	1%
Meksika	143.997	3%	Malezya	36.133	1%
Gürcistan	131.310	3%	Sırbistan	33.943	1%

Kaynak: Trade Map³⁸

Tablo 4'te yer alan 2023 yılı sade maden suyu ihracat verileri incelendiğinde; Türkiye 74.381.000 Dolarlık ihracatıyla Dünya toplam ihracatının %2'sini gerçekleştirmiştir ve en çok ihracat yapan 12'inci ülke olmuştur. En çok ihracat yapan ilk üç ülkenin toplam ihracat payının ise %55'i bulması sektördeki ülke bazlı rekabetçiliğin ne kadar büyük olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. 2023 Yılı, Sade Maden Suyu İthalatı - GTİP Kodu: 2201

İthalatçılar	2023 Yılı İthalat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İthalat Yüzdesi	İthalatçılar	2023 Yılı İthalat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İthalat Yüzdesi
Dünya Toplamı	4.965.699		Kanada	109.363	2%
Amerika Birleşik Devletleri	1.078.948	22%	Japonya	101.539	2%
Hong Kong, Çin	681.163	14%	Rusya Federasyonu	98.849	2%
Belçika	291.694	6%	Kore Cumhuriyeti	80.057	2%
Almanya	265.072	5%	Birleşik Arap Emirlikleri	77.719	2%
Birleşik Krallık	265.037	5%	Makao, Çin	62.485	1%
Hollanda	218.093	4%	Singapur	54.222	1%
Fransa	185.058	4%	İspanya	47.989	1%
Çin	146.809	3%	Meksika	47.930	1%
İsviçre	115.470	2%	Lüksemburg	47.792	1%

Kaynak: Trade Map³⁹³⁸ <https://www.trademap.org/Index.aspx>³⁹ <https://www.trademap.org/Index.aspx>

Tablo 5'te yer alan 2023 yılı sade maden suyu ithalat verileri incelendiğinde; Türkiye'nin sade maden suyu tüketiminde ithal ürünleri tercih etmediği anlaşılmaktadır. Türkiye 6.864.000 Dolarlık ithalatıyla Dünya ithalat sıralamasında 66. sırada yer almıştır. Tabloda bir başka dikkat çeken husus ise en çok ithalat yapan ilk 5 ülkenin toplam ithalat pazarının %52'sini oluşturuyor olmasıdır. Bu veri bize tüketim pazarının bilinçli ve organize bir piyasa olduğunu göstermektedir ve bu tarz pazarlarda mutlak üstünlük durumundan söz edilebilmektedir.

Türkiye'nin 2023 yılı sade maden suyu dış ticaret verileri mukayese edildiğinde 74.381.000 Dolarlık ihracatıyla 67.517.000 Dolar ihracat fazlası verdiği görülmektedir. Sade maden suyu dış ticaretinde ihracatın ithalatı karşılama oranı ise %1084 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 6. 2023 Yılı, Aromalı Maden Suyu İhracatı - GTİP Kodu: 2202

İhracatçılar	2023 Yılı İhracat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İhracat Yüzdesi	İhracatçılar	2023 Yılı İhracat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İhracat Yüzdesi
Dünya Toplamı	29.167.143		Birleşik Krallık	705.761	2%
Avusturya	3.252.075	11%	Kore Cumhuriyeti	684.350	2%
Almanya	2.723.774	9%	Danimarka	623.853	2%
Hollanda	2.454.630	8%	İspanya	601.507	2%
İsviçre	1.596.604	5%	Kanada	534.816	2%
Tayland	1.551.607	5%	Çin	414.179	1%
Amerika Birleşik Devletleri	1.519.545	5%	Macaristan	409.468	1%
Meksika	1.113.712	4%	Japonya	382.981	1%
Belçika	1.099.504	4%	Çek Cumhuriyeti	343.340	1%
Fransa	1.038.748	4%	Malezya	312.749	1%
Polonya	915.272	3%	Sırbistan	310.786	1%
İtalya	875.030	3%	Türkiye	288.251	1%

Kaynak: Trade Map⁴⁰

Tablo 6'da yer alan 2023 yılı aromalı maden suyu ihracat verileri incelendiğinde; Türkiye 288.251.000 Dolarlık ihracatıyla Dünya toplam ihracatının %1'ini gerçekleştirmiştir ve en çok ihracat yapan 23'üncü ülke olmuştur. En çok ihracat yapan ilk sekiz ülkenin toplam ihracat payının ise %52'yi bulması sektördeki ülke bazlı

⁴⁰ <https://www.trademap.org/Index.aspx>

rekabetçiliğin sade maden suyuna göre göreceli olarak daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. 2023 Yılı, Aromalı Maden Suyu İthalatı - GTİP Kodu: 2202

İthalatçılar	2023 Yılı İthalat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İthalat Yüzdesi	İthalatçılar	2023 Yılı İthalat Değeri (x 1000 ABD Doları)	Dünya İthalat Yüzdesi
Dünya Toplamı	28.958.622		Vietnam	616.692	2%
Amerika Birleşik Devletleri	3.320.344	11%	İrlanda	492.971	2%
Almanya	2.074.651	7%	İtalya	479.257	2%
Birleşik Krallık	2.023.019	7%	Polonya	473.606	2%
Fransa	1.225.120	4%	İspanya	471.223	2%
Hollanda	1.111.923	4%	İsviçre	465.323	2%
Kanada	1.089.510	4%	İsveç	427.090	1%
Belçika	969.466	3%	Avustralya	399.611	1%
Çin	880.603	3%	Hong Kong, Çin	358.770	1%
Avusturya	752.563	3%	Türkiye	345.760	1%

Kaynak: Trade Map⁴¹

Tablo 7’de yer alan 2023 yılı aromalı maden suyu ithalat verileri incelendiğinde; Türkiye’nin aromalı maden suyu tüketiminde ithalata ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Türkiye 345.760.000 Dolarlık ithalatıyla Dünya ithalat sıralamasında 19. sırada yer almıştır.

Türkiye’nin 2023 yılı aromalı maden suyu dış ticaret verileri mukayese edildiğinde (ihracat – ithalat) -57.509.000 Dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir. Sade maden suyu dış ticaretinde ihracat fazlası veren Türkiye aromalı maden suyu grubunda dış ticaret açığı vermektedir. Aromalı maden suyu dış ticaret dengesinde ihracatın ithalatı karşılama oranı ise %83 olarak gerçekleşmiştir.

⁴¹ <https://www.trademap.org/Index.aspx>

Tablo 8. Türkiye Maden Suyu Dış Ticareti 2019-2023

		2019 (x 1000 ABD Doları)	2023 (x 1000 ABD Doları)	2019-2023 yılları arasında büyüme oranı
Sade Ürün Grubu GTİP Kodu: 2201	Türkiye İhracatı	61.704	74.381	21%
	Dünya İhracat Hacmi	4.096.264	4.902.539	20%
	Türkiye'nin Pazar %'si	2%	2%	1%
	Türkiye İthalatı	2.346	6.864	193%
	Dünya İthalat Hacmi	4.324.573	4.965.699	15%
	Türkiye'nin Pazar %'si	0,1%	0,1%	155%
Aromalı Ürün Grubu GTİP Kodu: 2202	Türkiye İhracatı	184.822	288.251	56%
	Dünya İhracat Hacmi	22.145.417	29.167.143	32%
	Türkiye'nin Pazar %'si	1%	1%	18%
	Türkiye İthalatı	92.851	345.760	272%
	Dünya İthalat Hacmi	20.708.625	28.958.622	40%
	Türkiye'nin Pazar %'si	0,4%	1,2%	166%

Kaynak: Trade Map⁴²

Tablo 8'de yer alan dış ticaret verileri incelendiğinde; sade maden suyu grubunda Türkiye'nin 2019 yılındaki ihracat hacmi 2023 yılına gelindiğinde %21 oranında büyümüştür. Aynı dönemler içerisinde Dünya ihracat hacmindeki artış da %20 olarak gerçekleşmiştir ve Türkiye'nin ihracat büyüme oranı Dünya genelindeki büyüme oranına paralel olarak yükselmiştir. Ancak aynı dönemlerde Türkiye'nin sade maden suyu grubundaki ithalat oranı artışı %193 oranında çok yüksek seyretmiştir ve Dünya ithalat hacmindeki artıştan (%15) 12,8 kat fazla olmuştur.

Aromalı maden suyu grubunda ise Türkiye'nin ihracat hacmi 2019'dan 2023'e gelindiğinde %56 oranında büyümüştür. Aynı dönemlerde Dünya ihracat hacmi ise %32'lik bir büyüme yakalamıştır. Türkiye'nin aromalı maden suyu ihracatında yakaladığı büyümenin Dünya genelindeki büyüme trendini geçtiği görülmektedir ve bu veriden yola çıkarak Türkiye'nin aromalı maden suyu pazarında başarılı bir ihracat ivmesi yakalandığı anlaşılmaktadır. Ancak 2019-2023 döneminde aromalı maden suyu grubunda dışa bağımlılığımızın da artmış olduğu anlaşılmaktadır. 2019'dan 2023'e gelindiğinde aromalı maden suyu ithalatındaki artış oranımız %272 seviyelerinde gerçekleşirken Dünya ithalat hacmi ise yalnızca %40 seviyelerinde bir artış gerçekleşmiştir.

Özetlemek gerekirse, Türkiye 2023 yılında sade maden suyu grubunda ihracat fazlası verirken aromalı maden suyu grubunda ihracat açığı vermiştir. Ancak aromalı maden

⁴² <https://www.trademap.org/Index.aspx>

suyu dış ticaret hacminin son beş yıllık süreçte daha fazla büyüdüğü değerlendirildiğinde Türkiye'nin gelecek dönemde aromalı maden suyu ihracatına ağırlık vermesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

6. DEĞERLENDİRME

6.1. Erzincan Perspektifi

Erzincan şehir merkezine 10 km mesafede bulunan Ekşisu Mesire Alanı bugün Erzincan için sadece bir maden suyu kaynak alanını ifade etmemektedir. Mesire alanı aynı zamanda hem Erzincan halkı tarafından hem de çevre illerde yaşayan vatandaşlar tarafından yoğun rağbet gören kıymetli bir rekreasyon alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Ekşisu Mesire Alanı içerisinde barındırdığı yaklaşık 200 kamelyasıyla, 2 km'yi bulan yürüyüş yollarıyla, çocuk parklarıyla, kır lokantasıyla, kır kahvesiyle, yarı olimpik yüzme havuzuyla, camisiyle, kükürtlü (horhor) havuzuyla, 25 doğal maden suyu çeşmesiyle, 40 tatlı su çeşmesiyle, göletleriyle, büfeleriyle, deniz bisikletleriyle, dev salıncakla ve 350 araçlık otoparkıyla Erzincan'ın en büyük ve en önemli rekreasyon alanıdır.

Resim 6. Ekşisu Mesire Alanı

Ekşisu Mesire Alanına 1 km mesafe bulunan ve Erzincan Belediyesi tarafından işletilen 12 odalı kaplıca da mesire alanını tamamlayıcı bir altyapı sunmaktadır. Ayrıca özel sektör yatırımları ile Kaplıca Bölgesi ile Ekşisu Mesire Alanı arasındaki araziye bungalov evler ve otel yatırımlarının çekilmesi Erzincan Belediyesinin kısa vadeli

hedefleri arasında yer almaktadır. Bahsedilen bu ilave yatırımların gerçekleşmesi ile birlikte Ekşisu Bölgesinin bütüncül olarak gelişmesine imkân sağlanacaktır.

Erzincan Böğert Maden Suyu Fabrikası yetkilileri ile yapılan görüşmelerde alınan bilgilere göre şirket ilerleyen dönemde tevsi yatırımları ile makine üretim hattında kapasite artışı yaparak üretim kapasitesini saatte 15.000 şişeden saatte 40.000 şişeye çıkarmayı ve meyveli/aromalı ürün grubunda ise çeşit artışı yapmayı planlamaktadır. Fabrika ilave yatırım sayesinde üretim kapasiteni yaklaşık olarak %150 civarında artırbilecektir.

Resim 7. Erzincan Belediyesi - Böğert Maden Suyu Fabrikası

Ayrıca Erzincan Belediyesi, Böğert Maden Suyu fabrikasının yanına ilave bir yatırım yaparak ambalajlı su sektöründe de bir aktör olmayı ve 500 ml, 1,5 litre, 5 litre, 10 litre ve 19 litrelik ebatlarda şişe su üretmeyi planlamaktadır.

Kızılay İçecek A.Ş. Erzincan Fabrikası yetkilileri ile yapılan görüşmelerde alınan bilgilere göre şirket ilerleyen dönemde tevsi yatırımları ile üretim kapasitesini artırarak kaynak kullanım kapasitesini %100'e çıkarmayı planlamaktadır. Fabrika ilave yatırım sayesinde üretim kapasiteni yaklaşık olarak %50 civarında artırbilecektir.

Resim 8. Kızılay İçecek A.Ş. - Erzincan Fabrikası

Erzincan Ekşisu bölgesinde bulunan maden suyu kaynakları içerisinde barındırdığı 533 mg/l magnezyum değeriyle hem ülkemizin hem de dünyanın magnezyum açısından en zengin maden suları arasındadır. Magnezyum zenginliğinin ön plana çıkarılması ve aynı zamanda Türkiye'nin ilk coğrafi işaretli maden suyu olması adına Erzincan Belediyesinin "Erzincan Ekşisu Doğal Maden Suyu" isimli teknik destek projesi Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı'na desteklenmiştir.

Resim 9. KUDAKA ve Erzincan Belediyesi - Teknik Destek Sözleşmesi

Proje kapsamında sağlanan danışmanlık çerçevesinde "Erzincan Ekşisu Doğal Maden Suyu" isimli başvuru dosyası hazırlanmıştır ve 2023 yılının Aralık ayında Türk Patent

ve Marka Kurumuna sunulmuştur.⁴³ Değerlendirme sürecini takiben alınacak coğrafi işaret (menşe adı) sayesinde ürünün markalaşma sürecine, ayırt ediciliğine ve pazarının büyümesine katkı sağlanırken aynı zamanda Erzincan ilinin sektördeki rolüne de önemli bir değer katılacaktır.

6.2. Türkiye Perspektifi

Raporun 3.2. Türkiye’de Maden Suyu Üretimi başlığında değerlendirildiği üzere ülkemiz maden suyu kaynakları varlığı açısından oldukça zengin bir ülke konumundadır. Ancak mevcut fabrikalarımızın üretim kapasiteleri ile bu maden suyu kaynaklarımızın yalnızca %5,2’sinin işlenerek nihai ürüne dönüştürdüğümüz verilerle sabittir. Dolayısıyla ülkemizde maden suyu sektöründe atıl bir kaynak kapasitesinin varlığından söz etmek mümkündür.

Doğal kaynakların ekonomiye etkin ve verimli bir şekilde kazandırılması hususu Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından uygulanan makro politika belgemiz, On İkinci Kalkınma Planının (2024-2028) 313. Maddesinde şöyle ifade edilmektedir; “Türkiye’nin büyüme perspektifi, beşeri sermaye başta olmak üzere fiziki, finansal ve doğal kaynakların tamamının ekonomik aktivitede etkin ve verimli bir şekilde kullanılarak potansiyel büyümenin sınırlarını daha da yükseltmektir.”⁴⁴

Sonuç olarak ülkemizdeki maden suyu sektöründeki kaynak verimliliğinin ve kapasite kullanım oranının artırılması için hem tüketim (talep) kanadının hem de üretim (arz) kanadının ayrı ayrı teşvik edilmesi sektörün büyümesi için hayati öneme haizdir. Bu çerçevede sektörün büyümesi için uygulanabilecek önlemler, atılabilecek somut adımlar ve tavsiyeler aşağıda maddeler halinde ifade edilmektedir;

- Maden suyu tüketiminin insan sağlığına ve genel refaha olan katkılarının anlatıldığı kamu spotlarının/reklam filmlerinin yaygınlaştırılması ve bu sayede suni/yapay gazlı içeceklerden ziyade içeriğinde sağlıklı doğal mineraller barındıran maden suyuna olan talebinin artırılması.
- Günlük kişi başına maden suyu tüketiminin asgari iki şişeye ulaşmasının teşvik edilmesi ve bu sayede yurtiçi talebin ve tüketici farkındalığının artırılması.
- Mineral eksikliği nedeniyle doktora ve/veya hastanelere başvuran bireylerin diyetlerine ekleyecekleri maden sularının içerdiği mineraller ile telafi edilecek

⁴³ <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/10825>

⁴⁴ https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

bir rahatsızlık veya sendromları söz konusu ise mineral eksikliği yaşayan bireylerin tedavi süreçlerinde ilaç veya takviye edici gıdalar yerine doğal maden suyu tüketimine yönlendirilmesi. Bu alanda daha fazla bilimsel araştırma yapılmasının T.C. Sağlık Bakanlığınca teşvik edilmesi ve kamuoyunda bu perspektifte bir farkındalık oluşturulması.

- Meyveli/aromalı maden suyu ürünlerinin çeşit, miktar ve kalite olarak artırılması, bu ürün grubunun özellikle çocuk ve genç tüketici grubuna odaklandığı düşünüldüğünde gerekli tutundurma/pazarlama çalışmalarının yapılması.
- Mevcut fabrikalardaki verimliliği artırmak için kaynak kapasitesi kullanım oranının asgari %80'lere ulaştırılması için maden suyu üretiminin ve üreticilerinin teşvik edilmesi.
- Kamu tarafından sunulan destek ve teşvik mekanizmaları çerçevesinde mevcut maden suyu fabrikalarının kapasite artışı yatırımlarının ve/veya yeni maden suyu fabrikalarının kurulmasının teşvik edilmesi.
- Birim ürün maliyetinin yaklaşık olarak %75'ini oluşturan cam şişe maliyetinin sıfır atık politikası çerçevesinde sürdürülebilir kılınması için tek kullanımlık şişelerin geri dönüşüme tabi tutulmasının teşvik edilmesi, geri dönüşüm süreci için gerekli altyapının yaygınlaştırılma ve bu konuda farkındalığın artırılması. Bu sayede şişe üretim maliyetlerinin düşürülerek ekosistemde sürdürülebilirliğin ve nihai ürün fiyatının düşürülmesinin sağlanması.
- Birim ürün maliyetinin yaklaşık olarak %75'ini oluşturan cam şişe maliyetinin sıfır atık politikası çerçevesinde sürdürülebilir kılınması için depozitolu şişe kullanımının teşvik edilmesi, depozitolu şişe altyapının yaygınlaştırılması ve bu konuda farkındalığın artırılması.
- İthal ürünler yerine doğal mineral içeriği daha yüksek olan yerli üretim maden sularının tüketici nezdinde tercih edilmesi amacıyla farkındalık çalışmalarının ve kamu spotlarının oluşturulması.
- Maden suyu sektörünün en büyük maliyet bileşeni cam şişedir. Bu sebeple maden suyu sektörüne cam şişe üreten mevcut fabrikaların verimliliklerinin artırılması amacıyla tevsi ve modernizasyon yatırımları yapmalarının özendirilmesi ve/veya yeni fabrika yatırımlarının teşvik edilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR & REFERANSLAR

- Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Maden Suları, Prof. Dr. Deniz AKPINAR, 2018, Arı Sanat Yayınları
- Genel İşletme, Prof. Dr. Eyyüp AKTEPE, 2006, Nobel Yayınları
- II. Uluslararası Maden Suyu Kongresi Bildiriler Kitabı, 2022
(https://madensuyu.org/media/3nqlnstu/ii-uluslararasi-maden-suyu-kongresi-bildiriler-kitabi_2.pdf)
- Mucize İçecek Maden Suyu, Kızılay Yayınları, 2020
(<https://madensuyu.org/media/nkspnsxs/madensuyu-kitabi.pdf>)
- Türkiye Maden Suyu Üreticileri Derneği (MASUDER)
(<http://www.masuder.org.tr/>)
- Ambalajlı Su Üreticileri Derneği (SUDER)
(<https://suder.org.tr/>)
- Avrupa Şişelenmiş Su Federasyonunun (EFBW) Doğal Maden ve Kaynak Suları Raporu
(<https://suder.org.tr/wp-content/uploads/2020/03/raporlar.sektorraporu.pdf>)
- Kızılay Maden Suyu
(<https://www.kizilaymadensuyu.com.tr/tr>)
- Trade Map – ITC
(<https://www.trademap.org/Index.aspx>)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)
(<https://www.tuik.gov.tr/>)
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)
(<https://kudaka.gov.tr/home>)
- On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)
(<https://www.sbb.gov.tr/>)
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Sanayi Veri Tabanı
(<https://sanayi.tobb.org.tr/>)
- Türk Patent ve Marka Kurumu
(<https://ci.turkpatent.gov.tr/>)

T.C. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı

Adres: Cumhuriyet Caddesi No:3 Yakutiye/ERZURUM
Telefon: +90 (442) 235 61 11 Faks: +90 (442) 235 61 14
E-Posta: info@kudaka.gov.tr

Erzincan Yatırım Destek Ofisi

Adres: Gülabibey Mahallesi Şehit Polis Kenan Ardıç Caddesi
No:42 Kat:1 ERZİNCAN
Telefon: +90 (446) 223 50 05 Faks: +90 (446) 223 50 04
E-Posta: erzincanydo@kudaka.gov.tr

Kalkınma Ajansları yayınları bedelsizdir, satılmaz.